

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Časy se mění, aneb jednou vyjevená pravda není pravdou navždy

Ve svém nedávném nálezu ze dne 9. října 2018 sp. zn. IV. ÚS 3009/17 Ústavní soud opět připomenul zásadu, podle které musí být spravedlnost přítomna v každém procesu, kterým se interpretuje a aplikuje právo. Jednalo se o případ stěžovatelky – dlužnice z hypoteční smlouvy, která ač pojištěna pro případ své neschopnosti splácet, nemohla se před soudem domoci pojistného plnění.

Stěžovatelka se rozhodla koupit rodinný dům a pozemky. Z toho důvodu uzavřela v roce 2007 s Hypoteční bankou, a. s. (dále jen „banka“), smlouvu o poskytnutí hypotečního úvěru, na základě které jí byl poskytnut úvěr ve výši 4 650 000 Kč. Na základě nabídky banky stěžovatelka přistoupila k pojištění úvěru pro případ smrti nebo plné invalidity na základě rámcové pojistné smlouvy uzavřené mezi ČSOB Pojišťovnou, a. s. (dále jen „pojišťovna“), jako pojistitelem a bankou jako pojistníkem. Následně se u stěžovatelky projevíly vážné zdravotní problémy a v únoru 2010 rozhodla Česká správa sociálního zabezpečení o její invaliditě III. stupně.

Stěžovatelka v návaznosti na nastalou pojistnou událost požadovala od pojišťovny pojistné plnění ze sjednaného pojištění úvěru, které jí však nebylo poskytnuto, neboť podle pojišťovny stěžovatelka v přihlášce k pojištění záměrně neuvedla pravdivé informace o svém zdravotním stavu. Stěžovatelka proto podala žalobu u Okresního soudu v Pardubicích a domáhala se zaplacení pojistného plnění. Okresní soud její žalobu o částku ve výši 2 662 500 Kč s příslušenstvím zamítl s odůvodněním, že stěžovatelka nemůže žalobu podat, protože není smluvní stranou pojistné smlouvy uzavřené mezi pojišťovnou a bankou, a proto nemá na pojistné plnění nárok. Odvolací Krajský soud v Hradci Králové toto rozhodnutí zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení, neboť podle jeho názoru stěžovatelka k podání žaloby aktivně legitimována byla. Nejvyšší soud však potvrdil rozhodnutí okresního soudu, že stěžovatelka aktivně legitimována k podání žaloby není, a tento právní názor opřel o svou předchozí judikaturu z let 2002, 2004 a 2012. Stěžovatelka se poté obrátila na Ústavní soud, ve své ústavní stížnosti mj. uvedla, že pojišťovna neposkytla plnění ani po více než sedmi letech a banka se nyní po stěžovatelce soudně domáhá úhrady zbývající části hypotečního úvěru, aniž by u pojišťovny nárokovala pojistné plnění. Stěžovatelka rovněž poukázala na skutečnost, že pojišťovna a banka jsou vzájemně propojeny, protože jsou součástí jednoho holdingu.

Podle Ústavního soudu je stěžovatelka slabší stranou. Je subjektem, který má oproti bance primární zájem na vyplacení pojistného plnění, neboť se výsledek procesu vyřízení likvidace pojistné události může citelně promítnout do její právní sféry a nelze odhlížet od provázanosti pojišťovny a banky v rámci stejného holdingu ČSOB. Mohla by tak hypoteticky nastat situace (a v nyní posuzované věci skutečně nastala, jak plyne z vyjádření banky), ve které nemusí mít banka z různých důvodů zájem požadovat plnění od „sprátelené“ pojišťovny, čímž by v důsledku aplikace právního závěru Nejvyššího soudu byla stěžovatelka postavena do patové situace – nemohla by plnění požadovat přímo po pojišťovně a zároveň by neměla prostředek, kterým by mohla donutit banku k uplatnění pojistného nároku u pojišťovny. Situace na trhu s hypotečními úvěry se navíc vyvinula do stavu, kdy má dnes téměř každá banka poskytující hypoteční úvěry vlastní či majetkově provázanou pojišťovnu, a ztrácí tak vůči ní potřebnou motivaci k uplatnění pojistného nároku.

Ústavní soud dospěl k závěru, že stěžovatelka sice de lege lata nemá (přímo) právo na plnění z pojistné smlouvy, ale má, s ohledem na to, že je osobou, která vše financuje (a tudíž z toho očekává

prospěch), zájem na tom, aby bylo z pojistné smlouvy plněno (v konečném výsledku) v její prospěch. Vystavení stěžovatelky do situace, ve které nemá možnost se jakkoli domáhat poskytnutí pojistného plnění z pojištění úvěru, ke kterému přistoupila podpisem přihlášky k pojištění a pravidelně měsíčně platila pojistné, je s ohledem na okolnosti posuzované věci zjevnou kvalifikovanou vadu soudního rozhodování a porušením ústavně zaručených práv. Nejvyšší soud měl přihlídnout ke specifickým okolnostem posuzované věci i k vývoji na trhu s hypotečními úvěry a v souladu se základními pravidly a principy civilního procesu, zejména pak s § 1, § 2 a § 3 občanského soudního řádu, vyložit hmotné právo ve prospěch věcného přezkumu stěžovatelčiny žaloby, jak to učinil odvolací soud, nikoli jen odkázat na vlastní judikaturu, která již není, s ohledem na vývoj finančního (hypotečního, pojišťovacího) trhu, zcela relevantní a aktuální. Také v této souvislosti platí, že „jednou vyjevená pravda není pravdou navždy“ a nelze setrvávat na závěrech, které byly mezitím již společenským vývojem (zde propojováním bank s pojišťovnami) překonány.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti a zrušil rozsudek Nejvyššího soudu, neboť jím bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní a jinou právní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Věc se nyní vrací k Nejvyššímu soudu, který v novém řízení přezkoumá svůj dříve vyslovený závěr o neexistenci žalobní legitimace stěžovatelky a umožní věcný přezkum žaloby.

JUDr. Tomáš Lichovník,
soudce Ústavního soudu

Úplný text nálezu k dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Průlomový postup Ústavního soudu ve věci práva na zákonného soudce a spravedlivý proces](#)
- [Limity přístupu k Ústavnímu soudu při ustanovení procesního opatrovníka](#)
- [Judikatura ÚS ve věci udělování státního občanství](#)
- [Nález Pl. ÚS 2/25: když Ústavní soud dokáže být skutečným ochráncem lidské důstojnosti](#)
- [Mobilizace ozbrojených sil v ČR a postavení odmítačů boje: právní analýza a návrhy legislativních úprav](#)
- [Zákaz změny k horšímu \(reformace in peius\) se neuplatní u nákladových výroků](#)
- [Make Důvodová zpráva great again](#)
- [Nález Ústavního soudu k privilegovanému postavení pohledávek státu v insolvenčním řízení](#)
- [Další „válka“ soudů - tentokrát o tarifní hodnotě ve věcech neoprávněných zásahů do osobnostních práv](#)
- [Pravý souběh funkcí - Ústavní soud vyjasnil otázku kogentních limitů smluvní volnosti](#)